

lyf 4.
BESZÉDEK,

MELYEK

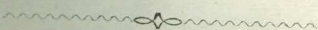
A MAGYAR KIRÁLYI TUDOMÁNY-EGYETEM

MDCCCLXVI—VII. TANÉVI

**RECTORA ÉS TANÁCSA
BEIKTATÁSAKOR**

MINDSZENTHÓ I. TARTATTAK.

23

BUDÁN,

A MAGYAR KIRÁLYI EGYETM BETÜIVEL

1866.

RESZLEK.

MELEYEK

A MAGYAR KIRÁLYI TUDOMÁNY-EGYETEM

TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG

REKTORÁÉ ÉS TANÁCSA

BEIRATÁSOK

BEIRATÁSOK ÉS TÁRSASÁGI

BUDAPEST

A MAGYAR KIRÁLYI TUDOMÁNY-EGYETEM

1866.

I.

Dr. WENZEL GUSZTÁV

A MAGYAR MAGÁN- ÉS BÁNYAJOG S A JOGTÖRTÉNET
NY. R. TANÁRA,

A M. KIR. EGYETEM. M. É. NAGYSÁGOS RECTORÁNAK

BESZÉDE.

DR. WENZEL GUSTAV

A MAGYAR MAGÁN- ÉS HÁZTARTÁS ÉS A JOGTÖRTÉNET
NY. R. TANÁRA,

IR. BEVEZETŐ. M. R. NAGYSÁGOS RECTORÁNAK

BESZÉDE

Tisztelt egyetemi közgyűlés!

A rectori tisztnek, melyet anyaintézetünk választói az 186 $\frac{5}{6}$ -ki egyetemi évre reám bízta, utolsó teendője az, hogy a lelépő rector rectorisége évének végén az egyetem közgyűlése előtt hivatalos működéséről számoljon, s egyszersmind jelentést tegyen azon eseményekről és változásokról, melyek ugyanazon év alatt az egyetem körében történtek. Ezen hivatásomnak ma eleget teendő, szabadjon mindenek előtt pár szóval egyetemünk tudományos állására és társadalmi fontosságára vonatkoznom; mert a dolog természetében fekszik, hogy a rectori hivataloskodásnak jelentősége is ez által van feltételezve.

A magyar kir. egyetem nemcsak hazánk legfelsőbb tanintézete, hanem a civilisált Europa nyelve szerént, valóságos tudományos egyetem is, s névszerint hazánkban, a magyar tudományos akadémián kívül, az egyetlen tudományos testület. Mert a tudományos czélokra összeállt társulatok szintoly kevésbé tudományos testületek, mint az egyszerű, habár még oly fényesen és gazdagon kiállított tanintézetek; mivel azokban épen az hiányzik, mi minden testületnek lényegét képezi, t. i. hogy törvény vagy privilegium

által testületnek nyilatkoztassék. Egyetemünk törvény által nyerte az egyetemi oktatás szabadságát; privilegium által pedig testületi állását és jogosítványait, s mindkettőnek gyakorlata legfelsőbb és felső rendeletek által határoztatik meg szorosabban.

Anyaintézetünkön tehát a rector tisztii és hivataloskodási köre is ehhez képest ítélendő meg, melyre nézve fontos különbség van azon ügyek közt, melyek az egyetemet illetik ugyan, de általa nem kezeltetnek, és azok közt, melyeket az egyetem, illetőleg annak rectora és tanácsa is kezel.

Azon ügyekről és jogokról, melyek az egyetemet illetik ugyan, de általa nem kezeltetnek vagy gyakoroltatnak, itt tüzetesen szó nem lehet. Tehát azok itt csak annyiban említhetők fel, a mennyiben az egyetem diszét emelik. Így jeles hazánkfia dr. Hyrtl József bécsi tanár, midőn tavál mint a bécsi egyetemnek 1865-ki lelépő rectora, ezen egyetem 500 éves fennállására vonatkozva, azon számos és fényes kitüntetésekről és jogosítványokról megemlékezett, melyekkel előbbi századokban az egyetemek rectorai bírtak, és melyeknek nehánya nagyobb-kisebb mérvben külföldi egyetemeken divatoznak jelenleg is; kiemelte, hogy a bécsi egyetem rectorának is számos ilynemű jogosítványa van, melyek közt azonban ma a képviselési jog a legnevezetesebb. Így szabadjon nekem is megemlékezni arról, hogy privilegiumainál fogva a mi egyetemünk ugyanazon jogokkal van felruházva, mint a bécsi, hogy azonban jogosítványainak gyakorlására nézve a m. k. egyetem rectora és tanácsa kedvezőtlenebb állásban van, mint a bécsi

egyetem rectora és tanácsa. Több fontos jogokkal bír egyetemünk, melyeknek gyakorlásában rectorának és tanácsának semmi része sincs. P. o. jóságainak administratiójába nincs befolyása, mert a „tanítás körében fontos hivatásának zavarása és helyzetének felcserélése nélkül“ ez meg nem engedtetthető (1863. június 9-ki 31634. sz. a. magas helytartótanácsai intézkedés.); de ezen jóságokon még az egyházi kegyúri jog gyakorlásából is ki van zárva, holott a bécsi egyetem három bécsi és három linzi kanonoki állomásra a kegyuri jogot nemcsak bírja, hanem rectora és tanácsa által gyakorolja is. Mint törvényesen létező testület egyetemünk jogi személyiséggel bír; azonban jogainak fenntartása, érvényesítése vagy csak védelmezése végett rectora és tanácsa közvetlenül a törvény útjára nem léphet: ámbár történhetik, hogy birtoka erőhatalommal megtámadtatik és háborgattatik, s hogy mivel a segedelem illetékes helyen csak írásban kértethetik, hetek is elmúlnak, míg segedelem jó, mely esetben azon alternativa áll elő, vagy mit sem tenni, s az egyetem jogait kockáztatni, vagy bármi csekély törvényes lépés által is netalán kellemtelen félreértésekre alkalmat szolgáltatni stb. Ilyenmű ügyeket és jogosítványokat csak azért említek fel, hogy megmutassam, az egyetem testületi létének mi tág köre az, melyre a rectornak és az egyetemi tanácsnak nincs hivatása befolyjni; mely tehát rectori hivataloskodásomnak tárgya nem lévén, mai jelentésből is kizárva marad.

Látjuk ebből egyszersmind, mi fontosak a rector és egyetemi tanács hivataloskodására nézve a leg-

felsőbb és felsőbb szabályrendeletek, úgy hogy jelentésemben is első helyt azon nevezetesebb szabályrendeleteknek kell adnom, melyek a múlt 186⁵/₆. év alatt leérkeztek. A lejárt egyetemi év alatt összesen 22 szabályrendeletet vettünk, melyek az egyetem működésének és tanviszonyainak különféle tárgyaira vonatkoznak; névszerint az egyetem segédhivatalainak (iroda és quaestura) hivataloskodására, az egyetemi gondnok működésére, az egyetemi könyvtárra, és tudományos gyűjteményeire, az egyetemi kórodákra stb. továbbá a doctori szigorlatokra, az ösztöndíjakra, a tanulók tekintetében gyakorlandó fegyelemre, tulajdonképi tanulmányozási kérdésekre, más tanintézetek nyilvánossági jogára stb. Mindezek közül azonban csak kettőt, mivel egyetemünk tudományos állására nézve kiválólag fontos, akarok különösen kiemelni; t. i. Ő Felségének f. é. február 23-kán legmagasabb elhatározását (martius 27-ki 23562. sz. a. helyttan. intézvény,) melylyel a tíz évnél tovább félbeszakasztott kánonjogi szigorlatok ujonnan rendeztetnek; s a f. é. martius 15-ki 3921. sz. a. udv. rendeletet (april 4-ki 23,517. sz. a. helyttan. intézvény), mely által a tanrendszabály 47. §-a akkép értelmezetik, hogy a bölcsészeti szigorlatokhozi bocsáttatásra nem szükséges egy külön 3 évi bölcsészeti tanfolyamnak bevégezése, hanem csak általában az egyetemen rendes, hallgatókép töltött három év követeltetik. Különben a fennálló egyetemi rendszer és a szabályrendeletek értelmében, a rector és az egyetemi tanács, s a dékánok és a négy kar, valóságos egyetemi hatóságok, melyeknek teendői a hivataloskodási eljárás

szoros felfogása alá esnek; úgy hogy ezeknek is két nemét kell megkülönböztetni; azokat melyekre nézve az egyetemi hatóságok intézkedései az országos kormányshoz (kir. helytartó tanács és magyar k. udv. kanczellária) felsőbb illetékességének is alávetvék, és azokat, melyeket az egyetemi hatóságok önmagukban, s annélkül hogy további felelősségnek helye volna, teljes autonomiával elintézik. Így p. o. az egyes karok a hallgatók tandíjmentessége felett, a rector és egyetemi tanács az elkésett egyetemi tanulók utólagos felvétele felett, korlátlan autonomiával határoz, annélkül hogy határozatai ellen felfolyamodással élni lehetne. Az egyetemi tanács összes hivatalos teendői a lefolyt 186⁵/₆-ki egyetemi évben 1307. számból álltak; mely ha az előbbi évek számaival összevettetik, 186¹/₂. 1260.; 186²/₅. 1122.; 186³/₄. 1152.; 186⁴/₅. 1263.; a hivataloskodás folytonos kiterjedésére mutat. A nevezetesebb ügydarabok csaknem mind rectorátusom alatt intéztettek el; és azoknak száma igen csekély, melyek a legközebbi évre átszállnak.

Az egyetemi életnek a lejárt év alatti általános állását, s részletes mozzanatait és jelenségeit tekintve; több kedvező és örömdetes; de több kedvezőtlen eseményeket és fordulatokat hozhatok fel.

Kedvező volt mindennek felett az egyetemi tanácsnak azon szerencséje, hogy mult évi december hóban Ő Felsége előtt a budai várban legalázatosabb hódolatát kinyilatkoztathatta, s az egyetem számára a legmagasabb pártfogást kikérhette; valamint a rectornak azon ismételt kitüntetése, hogy mint az

egyetem képviselője az udvari ünnepélyekre meghívatott. Kedvező volt továbbá, hogy Ő Felsége tiszti elődemet, dr. Schopper György prorektor és tanár urat, az esztergomi káptalan tiszteletbéli kanonokának kinevezni méltóztatott; hogy Ő Felsége legkegyelmesebb kinevezése által egyetemünk minden négy kara új jeles tanárokat nyert; hogy a magántanári intézmény ezen év alatt nevezetes lendületet mutat; hogy a szigorlatok száma mindinkább szaporodik; hogy az egyetem tekintélye több tagjainak különféle tiszteltetéseivel emelkedett, s hogy általában számos jel mutatkozott, melyekben anyaintézetünk egyetemi életének örvendetes felvirágzása félre ismerhetlen. Úgy hiszem, régóta nem volt egyetemi év, mely annyi újonnan kinevezett jeles tanár megnyerésével dicsekedhetett, mint az 186⁵/₆-ik. A hittani karban dr. Hatala Péter a lelkipásztorkodástannak; a jog- és államtudományi karban dr. Hofmann Pál a római jognak; az orvosi karban dr. Diescher János előbb a sebészeknél az elméleti orvostan tanára a szülészetnek, és dr. Korányi Frigyes a sebészeknél a belgyógyászatnak; a bölcsészeti karban dr. Somhegyi Ferencz az általános világtörténelem, történeti korisme és módszertannak, Kerékgyártó Alajos Árpád a magyar történelemnek; dr. Riedl Szende a német nyelvészet és irodalomnak, dr. Romer Floris a régészet és éremtannak és dr. Jurányi Ferencz a növénytannak, és pedig az előbbi hat rendes, az utóbbi három rendkívüli tanárainak kineveztetvén; — ennek folytán egyetemünk kitűnő tanerőkben igen nevezetes gyarapodásra tett szert.

Az egyetem egyes tagjainak kitüntetései sem hiányoztak a lejárt évben. Különösen a jog- és államtudományi kart akarom e tekintetben felemlíteni, melynek tagjai közül dr. Kautz Gyula tanár a magyar tud. akademia rendes, dr. Baintner János tr. ugyanannak levelező tagjának választatott. Kautz tanár azonkívül azon kitüntetésben is részesült, hogy szülővárosában Győrött országgyűlési képviselőnek választatott. Sz. k. Győr városának választói az által, hogy egy hazai tudós iránt, ki egyik facultásunknak tanára, egyedül erkölcsi jelleme és tudományos érdemeinek folytán annyi bizalommal viseltettek, hogy őt az ország törvényhozó testének tagjává választották, magának az egyetemnek hálás elismerését is annál inkább látszanak igényelhetni; minthogy egyetemünk mint testület mindeddig országgyűlési joggal még nem bír. Ezekhez járulnák még több más csekélyebb jelentőségű kedvező események.

De kedvezőtlen események sem hiányoztak. Úgy látszott már, hogy a halál ezen évben körünkől ki nem fog szóllítani senkit; midőn az egyetemi év úgy szólván utolsó hetében egyik legszorgalmasabb és legbiztosabb hivatalnokunk, Csery József egyetemi könyvtárunk 2-ik őre, a most uralgó járványnak áldozatul esett. Béke hamvaira. Más értelemben kedvezőtlen esemény volt csillagdánkunk, most már név szerint teljes megszűnése az által, hogy a Sz. Gellért hegyen lévő épület végkép a katonaságnak adatott át. Ennek folytán, s minthogy nem volt módunkban azon harangot, mely eddig a meridianus szerint a déli órának jelét adta, a két testvérvárosban alkalmas localitás-

ba elhelyezni, jelenleg, míg t. i. egyetemi csillagda fel fogna épülni, az említett jeladás elmarad, mi a két város lakosaira nézve minden esetre kellemetlen. A szűnő alatt Bécsbe utazván, magam is azt tapasztaltam, hogy a pesti, és a kellőleg igazított bécsi órának járása közt nevezetes különbség volt, melyből kitetszett, hogy augustus második felében a pesti órák egy negyedórával késtek a nap állásához képest.

Átmegyek most egyetemi életünk részleteire, három szempontból, oly módon hogy egyetemünkről I. mint tanintézetről, II. mint tudományos intézetről és III. mint testületről fogok szólni.

I. Egyetemünk mint tanintézet:

A tanulók összes száma az 186 $\frac{5}{6}$ -ki év téli szakában 1996 volt, t. i. rendes egyetemi polgár 1501, rendkívüli hallgató 136, gyógyszerészeti tanuló 89, sebészeti tanuló 191, szülészeti tanulónő 89. A rendes és rendkívüli hallgatók ekkép voltak felosztva:

Hittudományi kar . . .	79	rend.	
Jogtudományi kar . . .	999	rend.	45 rendkiv.
Orvostudományi kar . . .	364	”	60 ”
Bölcsészeti kar . . .	59	”	31 ”

A nyári szakban összesen 1921 tanuló volt, t. i. 1435 rendes egyetemi polgár, 128 rendkívüli hallgató, 84 gyógyszerészeti tanuló, 170 sebészeti tanuló és 94 szülészeti tanulónő. A rendes és rendkívüli hallgatók pedig ekkép voltak felosztva:

Hittudományi kar . . .	79	rend.
Jogtudományi kar . . .	960	„ 32 rendkiv.
Orvostudományi kar . . .	346	„ 78 „
Bölcsészeti kar . . .	60	„ 18 „

Ezek közül a tanpénztől felmentve volt:

A hittudományi hallgatók mint papnövendékek tanpénzt nem fizetvén,

a téli félévben:

Joghallgató	97	az egésztől	133	felétől
Orvoshallgató	21	„	21	„
Bölcsészethallgató	22	„	7	„
	140	„	161	„

nyári félévben:

Joghallgató	114	az egésztől	91	felétől
Orvoshallgató	24	„	22	„
Bölcsészethallgató	22	„	19	„
	160	„	132	„

A minek elengedett tanpénz fejében összesen 9531 fr. 17 kr. felel meg.

II. Egyetemünk mint tudományos intézet.

Ide tartozik: 1) Az egyetem tanárainak tudományos munkássága. Ennek tekintetében is hármas irányt kell megkülönböztetni, ahhoz képest a mint az magukban álló tudományos munkákban, vagy kisebb értekezésekben, illetőleg alkalmi beszédekben, vagy a tudományos journalistica terén nyilatkozott.

A hittani kar tagjai névszerint a két utóbbi irányban működtek, u. m.:

Dr. Palásthy Pál tanár mint a Religio című folyóirat szerkeztője;

Dr. Schopper György tr.: a journalistica terén mint ez egyetem confessionalis jellemének fejtegetője és

Dr. Pollák János tr. mint Renan „Az apostolok” című munkájának bírálója; s ki azon beszédeket is kiadta, melyeket az 1866-ki nagy böjt folyama alatt az egyetemi templomban tartott.

A jog- és államtudományi kar tagjai közül többen önálló munkákat is irtak, névszerint

Dr. Karvasy Ágost tr.: Az államház-tartási vagy pénzügyi tudomány, — és: Észrevételek a végrendelezési jognak a törvényes osztályrész általi korlátozását illetőleg.

Dr. Pauler Tivadar tr. két dékáni beszédet tartott; egyet melylyel a rectort üdvözölte, a másikat az egyetemi polgár hivatásáról.

Dr. Konek Sándor tr., több folyóirati cikket írt, név.: A m. k. curiának statistikai működése; a birtokviszonyok statisticája Magyarországon; a polg. törvénykezés statisticája; magyar országgyűlés; a kanonjogi tudorság a m. k. tud. egyetemen (Jogtud. közlöny.).

Dr. Baintner János tr.: Az ausztriai ált. magánjog alapelvei, tekintettel a római jogra s a francia és szászországi polg. törvénykönyvre.

Dr. Kautz Gyula tr.: Nemzetgazdaságunk és vámpolitika (a m. akadémia által 1000 frttal jutalmazott pályamű); az európai államtudomány újabb irányai; a védegyleti agitatio, annak jelentősége és hiányai.

Dr. Hoffmann Pál: Római jogtörténelme és institutiói (sajtó alatt).

Ide tartozik végül egyetemi rectori két beszédemen kívül, magamnak is egy munkája: A magyar és erdélyi bányajog rendszere; — és két akadémiai előadásom: Adalékok Száva Sz. Demeter város történetéhez; és Tanulmányok Stibor vajda történetéhez.

Az orvostudományi kar tagjai a Pesten megjelenő két orvosi szaklapban tudományos igyekezeteknek szintén néhány szép eredményét tették közzé.

A bölcsészettkar tagjainak tudományos munkássága:

Dr. Margó Tivadar r. tanár: 1) Ázalagtani adatok a Pest-Buda Ázalagfaunájának rövid rendszeres átnézete. A m. tud. akadémia mathem. és természettud. állandó bizottság közleményeinek III. kötetében; 2) A tudományos állattan kézikönyve. I. köt. Sajtó alatt; 3) Nyilatkozat a dr. Bakody fonalóc-ügyében. (Magyar Világ 1866. 58. sz.); ugyanaz németül: Eine Erklärung in Trichinenangelegenheit (Pester Lloyd 1866. Nr. 58.).

Dr. Jedlik Anyos r. tr.: A fénytalálkozási készülékeknek módosításairól. A magyar orvosok és

természetvizsgálók 1865-ben Pozsonyban tartott XI-ik nagygyűlésekor augusztus 29-én tartott értekezés.

Dr. Petzval Otto r. tr.: A legközelebb elmúlt évek alatt egy nagy felsőbb mennyiségtani munkát írt 2 kötetben s azt a m. tud. akadémiának aláterjeszte, mely által e munka el is fogadtatott és nem sokára sajtó alá fog jönni.

Dr. Toldy Ferenc r. tr.: szerkeszti a m. t. akadémia nyelvtudományi osztály közlönyét stb.

Dr. Than Károly r. tr.: A vegytan kézikönyve; készülöben.

Dr. Szabó József r. tr.: szerkeszti a m. tud. akadémia mathem. és természettudományi állandó bizottság közlönyét.

Dr. Horváth Cyril r. tr.: A philosophia módszerek 186⁵/₆.tanév folytában írt munka. Kéziratban.

Dr. Télfy Iván rk. tr.: 1) Hellen irodalmi ügyek. (Uj korszak 1865. 9—11. sz.); 2) Homér Iliása folyó beszédben, 1. füzet, második kiadás. Bővitve Homér életrajzával és a homéri kérdés tárgyalásával. Pest 1866. Kiadja Lampel Robert. 3) Homér Iliása. 6-ik füzet. Ugyanott. 4) Plátonak Socrates védelme vagy Apológiái és Critonja. Második kiadás. Ugyanott.

Dr. Riedl Szende rk. tr.: 1) A német irodalom kézikönyve. Pest 1866. kiadja Hartleben Adolf; 2) Ungarische Grammatik. Pest. 1866. kiadja Hartleben A.; 3) szerkesztője az „Uj korszak“ című tudományos folyóiratnak.

Dr. Rómer Flórián rk. tr.: 1) Az őskori műemlékek. I-ő köt. — A „műregészeti kаланzban.“

2) Archaeologiai czikkek, u. m.: a) A szőnyi római műemlékek; b) a rómaiak védelmi rendszere a Duna mentében stb. 3) Szerkesztője az „Archaeologiai közleményeknek.“ V. és VI. köt.

Dr. Felletár Emil magántanár: Vegytan a gyógyszerészek számára. Sajtó alatt.

2) Magántanárok habilitációja, mely különösen 186⁵/₆. a jogtudomány és az orvostudományi karokban mutatott kedvező eredményt.

A jogtudományi karban dr. Matlekovics Sándor a közgazdaság magántanári jogosítványát nyerte meg; s van azonkívül még két magántanári habilitáció, melyeknek felsőbb megerősítése naponta váratik.

Az orvostudományi karban, három magántanár habilitáltatott: dr. Barna Ignác a fogászat, dr. Navratil Imre a gégetükrészet, és dr. Láng Gusztáv a kórszövet- és húgyelemzés tan számára.

3) Az egyetem által tanulóink számára kihirdetett jutalomkérdésekre beérkezett pályamunkák tekintetében; a jogtudományi kar dékánja az egyetem restauratiojának ünnepe alkalmával olvasott föl részletes jelentést, mely ezen irányban is szép sikert bizonyított.

4) Államvizsgálatok. Ilyeneket tettek

a téli félévben: a nyári félévben:

Jogtörténelmit	118	Jogtörténelmit	150
Bíróságit	41	Bíróságit	136
Államtudományit	55	Államtudományit	41

5) Az egyetem segéd intézetei; u. m. könyvtára, éremgyűjteménye növénykertje és az egyes természettudományi tanszékekkel kapcsolatban lévő gyűjtemények és intézetek, az ezen célra rendelkezésre álló anyagi erőnkhez képest folytonosan gyarapodtak ugyan. Azonban kívánatos volna, ha az egyetem ezen célra több költséget fordíthatna; különösen pedig ha az egyetemi csillagda, melynek hiánya igen érezhető, ismét felepülhetne.

Az egyetemi könyvtár, mely egyszersmind közkönyvtár is, ezen évben még nagyobb dimenziók szerint használtatott mint az előbbieken.

III. Egyetemünk mint tudományos testület.

Ezen szempont alatt említendő

1) Hat rendes és három rendkívüli új tanár kinevezése, melyről már fentebb volt szó;

2) Doctori avatások.

Ezek közt első helyen említendő azon három jubilaris doctor, kiket az egyetem új doctori díszlevéllel megtisztelt; t. i. Méltóságos Nehiba János felszentelt püspök és kalocsai nagyprépost úr mint hittudományi; Méltóságos Almási báró Rudics József udv. tanácsos és bácsbodrogi főispán úr, mint jogtudományi, és Méltóságos Virozsil Antal udv. tanácsos és nyugalmazott egyetemi jogtanár, mint bölcsészeti jubilaris doctorok.

Hittudományi doctorrá	1
Általános jogtudományira	17
A polgári jog doctorrá	8
Orvosdoctorrá	24

Sebészdoctorrá	16
A bölcsészet doctorává	1

Ezekon kívül oklevelet nyert:

Sebészmester	19
Polgári sebész	34
Szemészmester	5
Szülészmester	17
Fogászmester	1
Gyógyszerészmester	41
Bába	150

3) Tanulók segélyező egyletei:

a) A joghallgatókat segélyező egyletnek tőkesített vagyona jelenleg tesz . . . . . 14139 ft. 77 kr.
és egy db cs. k. aranyat.

Segélyzésekre a lefolyt 186 $\frac{1}{2}$ évben, és pedig részint készpénzben, részint étkek kiszolgáltatásában fordíttatott . . . . . 1685 ft. — kr.

b) Az orvostanhallgatókat segélyező egylet jelenlegi tőkéje . . . 6238 ft. 88 kr.
206 db cs. k. arany és egy 30 ftos és egy 10 frankos kötelezvény.

A lefolyt tanévben segélyzésekre fordíttatott . . . . . 1047 ft. — kr.

Szigorlatokra kölcsönkép adódott . . . . . 280 ft. — kr.

c) A sebésztanulók segélyező egyletének tőkéje . . . . . 2347 ft. — kr.

d) A gyógyszerészeti tanulók
segélyző egyesületének tőkéje . . . . . 2162 ft. 75 kr.

A lefolyt évben segélyzésekre
fordított . . . . . 200 ft. — kr.

4) Végre kívánatos lett volna
még, hogy az egyetem jelenlegi
vagyonának és utolsó évi jövedel-
meinek kimutatását is közöljem,
ezt azonban megtudni nem volt
módomban.

A quaesturai pénzforgalom
volt (sept. 26-káig)

Tanpénzek:

Téli félévben bevétel . . . . . 34111 ft. 81 kr.

Nyári félévi bevétel . . . . . 15039 ft. 51 kr.

49305 ft. 32 kr.

Az egyetemi alapnak járó 5%
és a helyettesített tanszékek utáni
járandóság . . . . . 3289 ft. 95 kr.

Beiktatási díjak . . . . . 1190 ft. 71 kr.

A gazdasági ügyek kezelése rendes és szabály-
szerű módon történt.

S most, ha még egyszer végig tekintünk azon
részleteken, melyeket felhozni szerencsém volt, talán
nem csalódom, ha a legközelebb 186⁵/₆-iki évet egész-
ben véve egyetemünkre nézve a szerencsésebbek közé
sorozom. Nem tagadom ugyan, hogy kedvezőtlen
események is előfordultak, melyeket mindazáltal rész-
letesen felhozni talán azért sem szükséges, mivel
azokat mindnyájan úgy is ismerjük, és mivel azok

nak egyetemünkre hátrányos hatását nagyobbára el-
 háárítani sikerült. Úgy hiszem azonban egyszersmind,
 hogy ezen kedvezőtlenebb eseményeknek alapoka
 anyaintézetünk állásának és jelentőségének oly félre-
 ismerésében gyökeredzik, mely — mint erősen re-
 ménylem — idő folytán meg fog szűnni. Sokan van-
 nak t. i. hazánkfiak közt, kik egyetemünket jelenleg
 is még egyedül tan- és nevelőintézetnek tartják, an-
 nak mint tudományos testületnek corporativ jelentő-
 ségét, rendeltetését és jogositványait pedig vagy nem
 ismerik vagy ignorálják. Ezen egyoldalú és — merem
 mondani — hiányos felfogásnak, ha befolyásos fér-
 fiaknál találkozok, természetesen kedvezőtlen követ-
 kezései lehetnek anyaintézetünkre nézve. De rajtunk
 áll, ilynemű félreismerések ellen sikeresen hatni, ha
 egyetemünknek vele született állását és magasztos
 célját közvetlenül min magunk méltányoljuk minden-
 oldalulag és tiszta öntudattal s ehhez képest azután
 ez iránt szóval és tettel felvilágosítunk. Igenis, uraim,
 bármi fontos is egyetemünknek mint tanintézetnek
 rendeltetése, s bármi büszkének is lehetünk arra, ha
 sikerül, a hazának minél több és minél alaposabban
 kiképezett fiát nevelni: mégis kénytelenek vagyunk
 beismerni, hogy feladatunk egyedül az által még tel-
 jesítve nincsen, s hogy ez ennél sokkal tovább ter-
 jed. Ki fogja ma még kétségbe vonni azt, hogy szel-
 lemi erejének minél hatályosabb és minél teljesebb
 kifejtése a hazának és a nemzetnek, szóval a magyar-
 országi társadalomnak a jelenkor viszonyai közt egyik
 mellőzhetlen és legsürgősebb feladata? de ki nem
 fogja egyszersmind belátni azt is, hogy ezen cél felé

egyszerű ismeret- és egy tudományterjesztő intézet aránylag csak csekély sikerrel haladhat, ha az egyzersmind nem tudomány művelő intézet is, mely valóságos tudósok és avatott szakférfiak vezetése alatt áll? Juniusi beszédemben a m. k. egyetemnek e tekintetbeni hivatását, mint hiszem, eléggé világosan bebizonyítottam; elég legyen tehát ma még csak arra hivatkoznom, hogy nekünk szent kötelességünk, a hazának szellemi érdekei melletti dicső küzdésében a tudományos munkásság haladás zászlóját magasra lobogtatni, mely alatt azután annak minden akadályait is legyőzni lehessen. Ezen akadályoknak legveszedelmesebbike azonban nem a tudatlanság, vagy helyesebben nem tudás, mert ezt czélszerű oktatás, jó akarat és kis igyekezet mellett könnyen lehetne legyőzni; hanem sokkal nagyobb mérvben a tudományosság helyét elfoglalni kívánó felfuvalkodott tudákosság és meddő dilettantismus veszélyes két ikertestvér. Ezek ellen egyetemünk csak úgy remélhet kedvező sikert, ha a hazában a valódi tudományosság tiszta szellemét általános gyakorlati érvényre emelheti; a mire ismét a civilisált világ évszázados tapasztalása szerint az egyedüli biztos eszköz az, ha nem pusztán mint tanintézet vagyunk még, hanem auyaintézetünk corporativ jelentőségét is biztosítjuk, és testületi önállósággal bírván, ehhez képest is minél hatályosabb és többoldalú tudományos munkássággal igyekezünk a közérdeket emelni és a közjót előmozdítani.

És most, midőn az általam egy évig, talán nem egészen az egyetem haszna nélkül viselt rectori jelvényt a tisztelt egyetemi közgyűlésnek színe előtt leteszem; szabadjon még egyszer köszönetet mondanom. azon bizodalomért, melylyel ezen díszes helyre emeltettem; s szabadjon egyszersmind hálás elismerést kifejeznem mindazok iránt, kik engem rectori tisztem teendőiben támogattak. Különös hálával tartozom az egyetemi tanács tagjainak, kiknek buzgó-sága és barátságos közremunkálása e tekintetben mindig legfontosabb volt, valamint a segédhivatalok, u. m. az egyetemi iroda és quaestura hivatalnokainak, és azoknak is, kik gazdasági ügyeinket kezelik.

De egyetemünk tanulóiról sem szabad megfeledkezni, kik egészben véve nagy számuk mellett az egyetemi szabályoknak megfelelő magaviseletet tanúsítottak, úgy hogy e tekintetben alapos panaszra nem volt ok soha; s kik közül egyesek, és pedig szép számmal kitünő szorgalom és ennek megfelelő dicséretre méltó tanulmányozási; eredmény bizonságát adták. Azoknak száma, kik magát szabályellenesen viselték, örömmel mondom, oly csekély volt, hogy őket különösen felemlíteni talán nem is szükséges.

Így rectori végjelentésemet befejezvén, ne vegye a tisztelt gyűlés szerénytelenségnek, ha rectori évemnek emlékét még az egyetemi testület kegyességébe és szivességébe ajánlom.

